Energiestrategie Twente

RES Twente

Aan de colleges van B&W van de Twentse gemeenten,
het DB van het Waterschap Vechtstromen en het college van
GS van Overijssel

Geachte heer/mevrouw,

Zoals U mogelijk bekend is, heeft Enexis/ Coteq een netimpactanalyse opgesteld voor het bereiken van de doelen, zoals geformuleerd in RES 1.0. We zullen u daarbij proberen te duiden wat het belang van deze impactanalyse voor de Twentse RES partners (gemeenten, provincie, waterschap) is. Voor de volledigheid voegen we de door Enexis/ Coteq opgestelde netimpactanalyse bij.

Energievoorziening verandert
De landelijke energievoorziening is en gaat de komende jaren drastisch veranderen en de ontwikkelingen op het gebied van duurzaam energie opwek en -verbruik gaan snel. Waar eerst de vraag bepalend was voor de productie (met een druk op de knop van de energiecentrale), bepaalt nu het aanbod en de mogelijke netcapaciteit grotendeels aan welke vraag het systeem kan voldoen. Natuurlijk is daarmee het totale systeem niet plotseling helemaal nieuw; veel onderdelen blijven gewoon hetzelfde. Maar de eigenschappen van het gehele systeem slaan wel om. In dit systeem regeren de momenten van aanbod en vraag veel sterker en is een goed samenspel tussen decentrale en centrale energievoorziening van groot belang.
De vereiste aanpassingen vinden hun oorsprong in de stappen die de economie en verdere verduurzaming d.m.v. elektrificatie zet in de opbouw van het nieuwe energiesysteem en specifiek in de elektriciteitssector. Elektrificatie is een zeer grootschalige omslag. Met name in de industrie, maar ook voor mobiliteit en voor het verwarmen van gebouwen en woningen bijvoorbeeld. Gelijktijdig groeit de productie van elektriciteit met zon en wind substantieel.
Elektrificatie vereist dat het elektriciteitsnet het komend decennium twee- tot driemaal zwaarder uitgevoerd wordt. Netbeheerders hebben hun netinvesteringen sinds 2019 al verdubbeld naar bijna 4 miljard per jaar. De realisatie daarvan loopt in toenemende mate tegen fysieke beperkingen aan: voor de aanleg van alle benodigde kabel- en leidingentracés, transformator- en ontvangstations is veel ruimte, personeel en materiaal nodig.
Op macroniveau is dat allemaal snel uitgelegd, maar deze veranderingen hebben immense impact op het systeem en daarmee op de ruimtelijke ordening van ons land en de praktijk van alledag.

Ook in Twente. In de Twentse gemeenten breiden bedrijven zich uit, verduurzamen zij en komen er steeds meer elektrische (bestel)auto’s, bussen, zonnevelden en zonnepanelen op daken en plannen voor nieuwe windmolens. Al die ontwikkelingen leiden tot een grote vraag en aanbod van energie. De economische groei en het realiseren van nieuwe woningen, om aan de woningbouwopgave te voldoen, leggen een beslag op onze boven en ondergrond. Deze economische, duurzame en ruimtelijke ontwikkelingen komen samen in de energie-infrastructuur.

Netimpactanalyse Enexis/ Coteq
Tweejaarlijks stelt Enexis/ Coteq het investeringsprogramma bij, zodat inzicht ontstaat in de planning en programmering van de aanpassing van het elektriciteitsnetwerk. In de impactanalyse uit 2021 bleek dat het Twentse RES programma op basis van de eerste concept RES uit 2020 zou kunnen worden uitgevoerd.
De ontwikkelingen gaan snel. Uit de laatste impactanalyse blijkt dat het RES-bod alleen haalbaar is met maatregelen ten behoeve van systeemefficiëntie en aanvullende investeringen (en dus werkzaamheden).
In deze impactberekening is, naast de informatie over de beoogde grootschalige duurzame opwek (RES), ook data over kleinschalige duurzame opwek en de verwachte toename van elektriciteitsgebruik (door bijvoorbeeld industrie, woningbouw en mobiliteit) integraal geanalyseerd. Daaruit blijkt:

- Er is 500 MW meer vermogen gevraagd voor zon-op-land en zon-op-dak in Twente
- Wijziging van biedingen ten opzichte van eerste concept RES
- 3x zoveel zon op kleine daken dan eerdere aannames (nieuwe prognoses)
- Knelpunten op 15 van de 17 stations in Twente, waarvan 8 knelpunten naar verwachting voor 2030 zijn opgelost
- Voor 6 knelpunten zijn op dit moment nog geen directe oplossing in zicht (deze worden onderzocht richting en in het investeringsplan), waarvan voor 4 stations: nu al duidelijk is dat er onvoldoende ruimtelijke uitbreiding mogelijk is (Almelo Urenco, Vroomshoop, Enschede Wesselerbrink en Losser)

Duiding
De resultaten van de laatste impactanalyse waren niet op voorhand te verwachten. Weliswaar hebben er bestuurlijke werksessies plaatsgevonden, maar deze uitkomst wijkt sterk af van de eerder opgestelde netimpactanalyse. De gegeven verklaringen zijn plausibel (omvorming naar nieuw systeem, grotere dan verwachte groei van opwek door zon, grotere ontwikkeling vraag, wijziging energiemix ten opzichte van eerdere RES-programma, etc), maar uitdagend en voor een deel beeld veranderend. Dat vraagt om actie, waarbij met name het versnellen van de omvorming van het netwerk centraal staat: denk aan o.a. ruimtelijke procedures.

Enexis/ Coteq geven aan dat ons RES-bod in de huidige vorm niet haalbaar is, maar er oplossingen kunnen worden gevonden om de ambitie wél te realiseren:

- Een andere energiemix: meer wind, minder zon (verhouding richting RES 2.0); op dit moment zijn een fors aantal gemeenten al bezig om windbeleid te formuleren, dan wel hebben de provincie gevraagd dit voor- haar rekening te nemen
- Aansluiten op een ander naastgelegen station; indien er in naastgelegen stations nog ruimte is kan daar mogelijk gebruik van worden gemaakt
- Effectief gebruikmaken van bestaande en toekomstige capaciteit (locaties)
- Opwek dichtbij vraag (locatie, zoals niet solitair zon op land).

Daarnaast zouden wij nog willen wijzen op het verminderen of vermijden van het gebruik van electriciteit (denk daarbij aan het gebruik van warmtenetten voor de gebouwde omgeving), het realiseren van smart energy hubs (denk aan bedrijventerreinen) en het werken met opslag van energie.

Daarnaast is er een grote disclaimer in de Enexis/ Coteq-analyse. Deze gaat namelijk alleen over Enexis/ Coteq. Daar waar deze twee netwerkbedrijven voor hun verzorgingsgebied prognoses hebben gemaakt op basis van o.a. de input van de RES Twente en Coteq de resultaten uit de berekeningen van Enexis mede-beoordeeld heeft en de rapportage gezamenlijk hebben opgesteld, is TenneT nog niet meegenomen in het programma, vanwege nog ontbrekende informatie van de zijde van TenneT. Dit betekent dat door deze disclaimer voor een deel de conclusies zoals hierboven gepresenteerd kunnen wijzigen. Hier kan na het opstellen van het Tennet InvesteringsPlan duidelijkheid over worden verschaft. We zullen u direct na bekendmaking hiervan over berichten.

Vervolg
De provincie adviseert via het provinciale Meerjarenprogramma Infrastructuur Energie en Klimaat (pMiek) over de aanpak, mede op basis van de impactanalyse. Maar vooral ook op basis van de inzet van de gezamenlijke gemeenten om het RES bod te behalen. Juist omdat gemeenten nog niet allemaal hun voornemens met betrekking tot de voortgang van hun windbeleid, zoekgebieden en energiemix hebben bekend gemaakt, wordt deze op voorstel van de gedeputeerde meegenomen in het advies van de provincie in de pMiek aan de netbeheerders. Hierover zal medio mei 2023 overleg in RES verband over plaatsvinden.
Op basis van het pMiek zal een nadere prioritering (zoals hierboven al aangegeven niet alles kan tegelijkertijd) in het investeringsplan in de zomer van 2023 worden afgegeven. Gemeenten hebben de mogelijkheid om via het pMiek hun projecten voor te dragen voor prioriteit, indien deze goed aansluiten bij de vastgestelde criteria.

Vooralsnog adviseren we u dan ook bijgaande netimpactanalyse voor kennisgeving te ontvangen en de inzet voor de inbreng van de RES partners (gemeenten, provincie, waterschap) te richten op de formulering van de pMiek.

Met vriendelijke groet,
namens het bestuurlijk overleg van de RES Twente,

Jaimi van Essen,
Bestuurlijk trekker en voorzitter RES Twente